

Na žalost, ekonomija prostora i početna autorova nakana da čitaoca više navede na razmišljanje nego na usvajanje neke građe, uvjetovale su i način obrade. Filozofski pristup književnosti, inače toliko svojstven i drag M. Solaru, ovdje je zamjenjen kroki-studijama u kojima se više naslućuje o onome o čemu se govori nego što se zapravo o tome kaže.

Zanimljivo je da je autor proširio pojam književnosti uopšte, te se u knjizi razmatraju i suvremene znanstveno-književne vrse, kao što su eseji, književna kritika, što je opet u skladu sa stavom autora da je književnost XX stoljeća svojstveno približavanje književnih i neknjiževnih vrsta.

Pošto je ova knjiga pisana i kao svojevrsan priručnik (jedinствен u nas) svima onima koji se na neki način zanimaju problemima suvremene književnosti, jer i sama je nastala na temelju nacrtu predavanja koje je autor držao posljednjih petnaestak godina, onda je jasno da smo njome dobili odlični udžbenik koji će količnom informacija i lucidnim objašnjenjima upotpuniti jednu značajnu prazninu u izdanjima namjenjenim literarnoj edukaciji. Posebice će se obradovati nastavnici u srednjim školama, koji su ovom knjigom konačno dobili jedan sustavan i informativan vodič kroz svjetsku književnost. Autor je knjigu obogatio pregledom pisaca i opširnim popisom literature, koji omogućava proširenje i produbljivanje problema na koje knjiga referira i s kojima korespondira.

MILOVAN MARČETIĆ: »DAN DVADESET HILJADA PASA«,

Goranovo proljeće, Zagreb 1982.

Piše: Vojislav Sekelj

Za dio suvremene poezije može se izreći konstatacija: njena unutarnja tenzija usmjerena je od univerzalnog ka općem, od doživljenog ka saznanom, od stvari ka istini, sa intencijom da riječ pretvori putem značenja u smisao postojanja samih stvari. U tom naporu, moderna poezija gubi često oslonac i zaustavlja se u sferi smisla (ponekad izvan same potrebe da se pjesma piše – nedokučivog), zalazeći u apstrakciju samih riječi, jer »stvar« o kojoj se pjeva, a i sama pjesma kao »stvar« pjevanja, ne pripada sferi doživljenog nego saznanog. Sve ovo govori o tome da zbirke pjesama u toj mjeri nalikuju jedna drugoj, da se gubi nit subjektivnog, i time izmiče ontološka komponenta pjesme, s obzirom na to da putem saznanja poezija ne penetrira ka suštini. Tako mnoge knjige pjesama »burno« talasaju površinu pukog značenja samih riječi, jer riječi konačno i uprkos svemu nešto ipak znače. Međutim, nevolje počinju u njihovim kovalentnim vezama, a upravo te veze (kopule) su nosioci onog: *jeste u nije i nije u jeste*, što omogućuje da se kroz imaginarno zadobije punoća smisla stvarnosti (nauka u punoći otkriva istinu, poezija punoću smisla »bez istine« stvara).

Ispisali smo ovaj uvod imajući u vidu zbirku mladog pjesnika Milovana Marčetića »Dan dvadeset hiljada pasa«, nagrađenu nagradom »Goranovo proljeće«, jer ona pruža neki uvid i daje presek ovogodišnje pjesničke produkcije mladih pjesnika.

Za samu ovu knjigu, uz moguću opasku čitaoca prikaza o netaktičnosti prikazivača, moglo bi se već na početku reći: pjesme Milovana Marčetića po osnovnoj vokaciji i validnosti ne izdvajaju se iz mase osrednjih zbirki tiskanih tijekom godine. Osnovna zamjerka je to što je zbirka u kvaliteti danih pjesama neujednačena, u njoj nalazimo vrlo mali broj pjesmotvora koji mogu otprijeti oštriji kriterij medija knjige. Zasiurno, pjesma po kojoj je zbirka naslovljena – »Dan dvadeset hiljada pasa«, izdvaja se po estetskoj kvaliteti, semantičkom ritmu i redundancija smisla kroz stih »dvadeset hiljada pasa«, koji se, uz kasnije pridodate riječi »dan« i »ulica«, tri puta ponavlja, stvara poetsku gustinu i omogućuje da se estetsko polje zasnjuje i da pjesma ponese.

Iščitavajući knjigu, tragajući za smislom značenja i onim doživljenim svojetoj kom kojeg pjesnik pretače u »nov svijet«, moguć putokaz je učestalost (frekvencija) porabe nekih po početom značenju sličnih riječi. Tako, recimo, kod Marčetića nalazimo čitav »zoo-park«, i prirodno je za očekivati da je njegov udio bitan u formiranju bića pjesme. Međutim, te riječi ostavljaju nas, usljed loše iznađenih spojeva – ravnodušnim, više su u funkciji svođenja bizarnog na banalno, nego kao relacija mogućeg ključa. Ovdje nalazimo: zmije, ribe, mrave, zmije-zmajeve, pauke, muve, veprove, sove, ovce, medvjede, hrčke, konje, pse, mačke, žabe... a na kraju uvidamo da je čitava ta menažerija tamo slučajno zalutala, i da nema smisla tragati za opravdanošću njihovog prisustva u knjizi. U pjesmi »Druga pjesma o pjesnikinji«, stihovi »Iz tri kratera (ona je pila) tri su mačke lizale njene noge: mačka taštine mačka mudrosti mačka neuračunljivosti«, uz dani naslov, imaju tako širok obim konotacije, da ta općost u sintagmatskoj osi pomera stvar ka – praznini.

Ili stihovi u pjesmi »Prostor pjesme«:

*Ispalio sam metak
i to je bio glas nad vodama.
Doveo sam konje, pse, žene
doveo automobile
izmamio duhove iz drveća
i pjesma je bila naduvana.*

U redu, može i tako, no pjesma, ipak, nije balon da se naduva, a uz konje, pse, automobile, riječ *žena* stoji kao maligna izraslina na tkivu pjesme, i sve to ostaje u ravni puke naracije. Ili u pjesmi »Dvoboj sa duhom papira«:

*on se pretvori u nematerijalnu liniju
ja u ivicu svih stvari
on se pretvorio u čist zvuk
u zvuk bez asocijacija*

*ja u tišinu
koja ispunjava utrobe svih zvukova
on se pretvorio u nešto
što je bilo nešto
za što niko nije znao šta je
ja se pretvorih u vrijeme
on se pretvori u šupljine*

Itđ, sve može da se pretvara u sve, no ovdje ne samo da to nešto što je bilo i ostalo to nešto nema težinu, nego i odnos *ja* – *On*, na kojim se želi graditi pjesma, samo je recept za prelaz općeg u apstrakciju. To »opće« koje može sve i sve zna, jednostavno, gubi snagu i moć sjedinjenja posebnog i pojedinačnog, a lirika gubi dimenziju stvarnosti (patvorena je), oduzimajući samoj sebi ontološku pretenziju, jer suština poetičke stvarnosti je u momentu subjektivnosti.

Možda smo bili prestrogi u pristupu Marčetićevoj zbirci pjesama, no s obzirom na mladost i ponetu nagradu, za očekivati je bilo više svježine i smelijih i prodornijih spojeva riječi.

PAVLE JANKOVIĆ ŠOLE: »SVI UZA ZID«,

»Stražilovo« Novi Sad 1982.

Piše: Vojislav Sekelj

Knjiga »Svi uza zid«, pisana manirom realističke proze (s »iščašenom« imaginacijom), kao slučajna prisutnost jedinice u jednom vremenu, bez njenog upečatljivog poniranja u životne pore i kapilarne odnose pojedinačne egzistencije i društva, ne uspijeva se konstituisati kao umjetničko djelo. Ispričani mozaik vanjskog životarenja novinara-početnika, »rastrganog«, točnije raspoređenog između šanka bifea »Zumbul«, redakcije Nedeljnog informativnog lista za srez i okolinu »Nizine« i jedne (»Pa sad – Pangrad ima dve glavne pijace. Ali, jedna je ipak glavija. Zove se Smudarska«) glavije pijace. Znači, u određenom »geopolitičkom« trokutu bitiše naš novinar, inače rođen u gradiću Ilsi (nije od Tise) i »operiše« od štosa do novinarske dosjetke i obratno, poput papirnateg fantoma. Uz masu naivnih dijaloga, plitkih refleksija i izmišljenih situacija, tekst se fluidno gubi i nestaje.

Pokrajina Nizija s glavnim gradom Pangradom, novinama »Noćnikom« i »Nizinom«, bifeom »Zumbul«, Velikom rekom, itd. itd. – sve to u isti mah biva prepoznatljivo i patvoreno bez nužnog transfera u imaginarno, i ostaje konstrukcija koja samu sebe razgrađuje. Na samome početku kazivanja čitalac gubi poverenje u poziciju pripovjedača, pretvara ga u pukog pravoliniskog kazivača. U bifeu »Zumbul« glavni i odgovorni urednik »Nizine« ideološki »čereči« svog novinara-početnika. » – Pusti ga, Taso – kaže bife-džija Steva, dobroćudni ubica lošim pićima na po malo.

U nas gleda ceo bife »Zumbul«. Tetka Desa. . .

Tu su još dva pijanca.

Rano je.

Tek je osam.«

Atmosfera bez atmosfere, a ono »ceo bife« s dva pijanca deluje kao dečji balon izbušen na pikavcu cigare ujutru u osam. Ili, o prostorijama novina, »Nizine«, koje se nalaze na bulevaru gdje su smešteni svi u »dve redakcijske prostorije. Pardon, tri. Glavna redakcijska prostorija je najveća. Tu smo mi, novinari. Nju hodnik deli od druge dve«. Ipak, i bez pardona, četiri, no u pokrajini Niziji važi druga algebra, a konačno, i istini za volju, hodnik ni nije neka prostorija – pardon i molim. A evo i bisera nad biserima za novog nekog budućeg Frojda.

»Budim zaručnicu a ona, crvena od stida, prebacuje ruku preko mene.

– Moramo ustati – šapnem.

– Jesi li se uverio? – ponosno izgovara prve reči.

– Jesam. . . ali ja ti ništa nisam uradio.

Ona se zgrane i uspravi u krevetu.

– Kako ništa?

– Lepo – odgovaram. – Pogledaj čaršav. Nema ni crvene tačkice.

– Stvarno? – obraduje se.

– Stvarno.

– Znači ja sam i dalje nevin?

– Jesi – odgovaram glasom iskusnog hirurga. – Ja sam pazio.

Ona me zagrlj.

Srećni smo bili oboje.«

